

Słownik gwary grudziądzkiej

Słownik gwary grudziądzkiej

**BIBLIOTEKA
MIEJSKA
IM. WIKTORA
KULERSKIEGO
W GRUDZIĄDZU**

**Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego**

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

GRUDZIĄDZ
miasto otwarte

Publikacja powstała w ramach projektu
„Jo! Jo? Toć jo! – grudziądzkie zmagania językowe”

81

229012
Czt. Główna

Opiekun merytoryczny:
dr Janusz Mosakowski

Słowa i zwroty zebrała:
Anna Uziąło

Projekt okładki:
Studio Ilustracji Las Kresek Mateusz Pawlik

Korekta:
Joanna Kotowicz

Skład:
Karol Cyranowicz

Wydawca:
Biblioteka Miejska im. Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu

ISBN 978-83-968546-2-9

Grudziądz 2024

Korekta, opracowanie graficzne, druk:
Machina Druku
www.machinadruku.pl

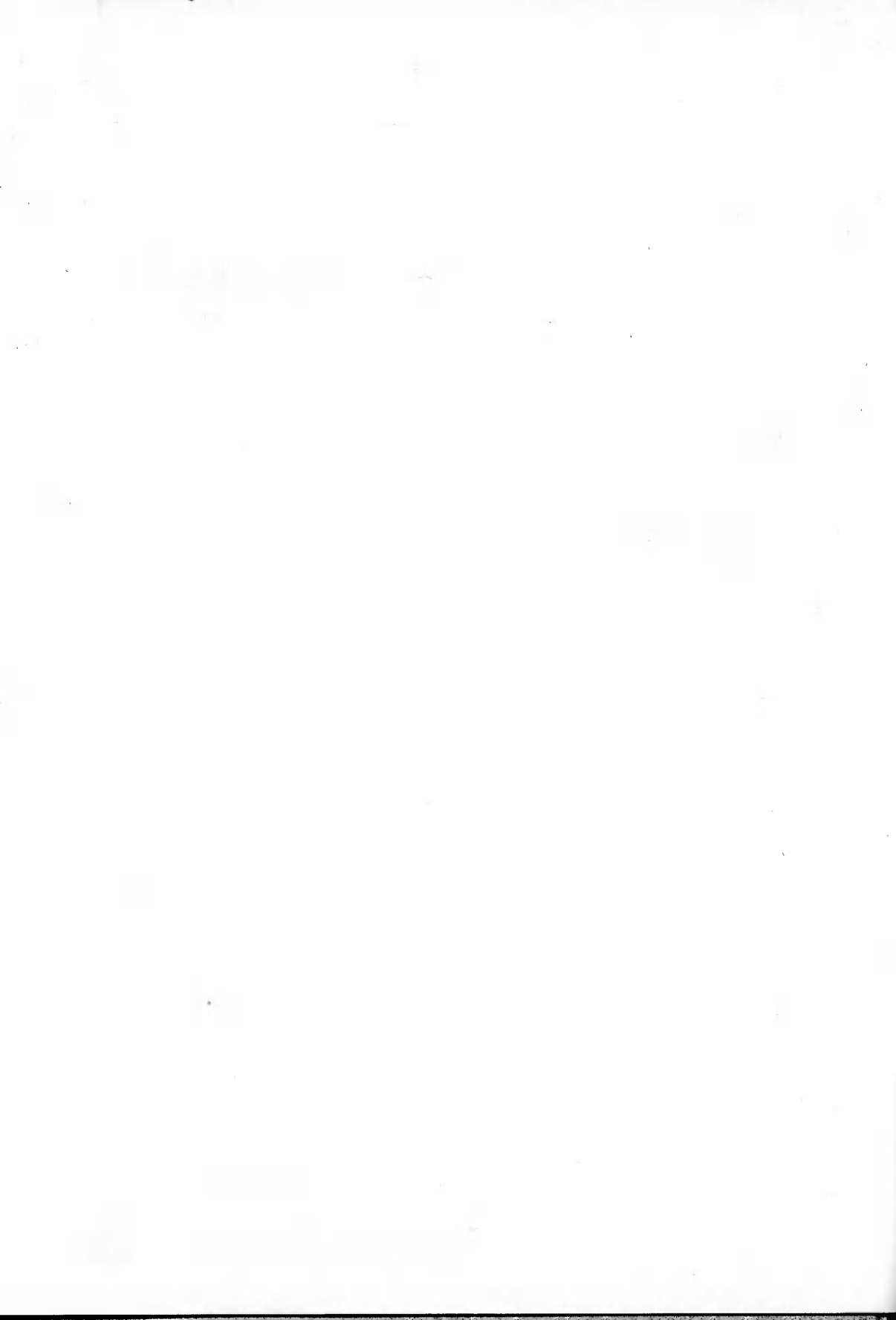
Dofinansowano ze środków Gminy Miasto Grudziądz

Egzemplarz bezpłatny

011.162.1'282'374
94(438) Grudziądz

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	5
Wstęp	7
Wybrana bibliografia	13
Słownik [A-Z]	15

SŁOWO WSTĘPNE

Drodzy Czytelnicy,

z ogromną przyjemnością oddajemy Państwu publikację, której tworzenie sprawiło nam dużo radości. Dzięki wygranemu projektowi „Jo! Jo? Toć jo! – grudziądzkie zmagania językowe”, dofinansowanemu ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz gminy – miasto Grudziądz, wreszcie i nasze miasto doczekało się swojego słownika gwary rodzimej.

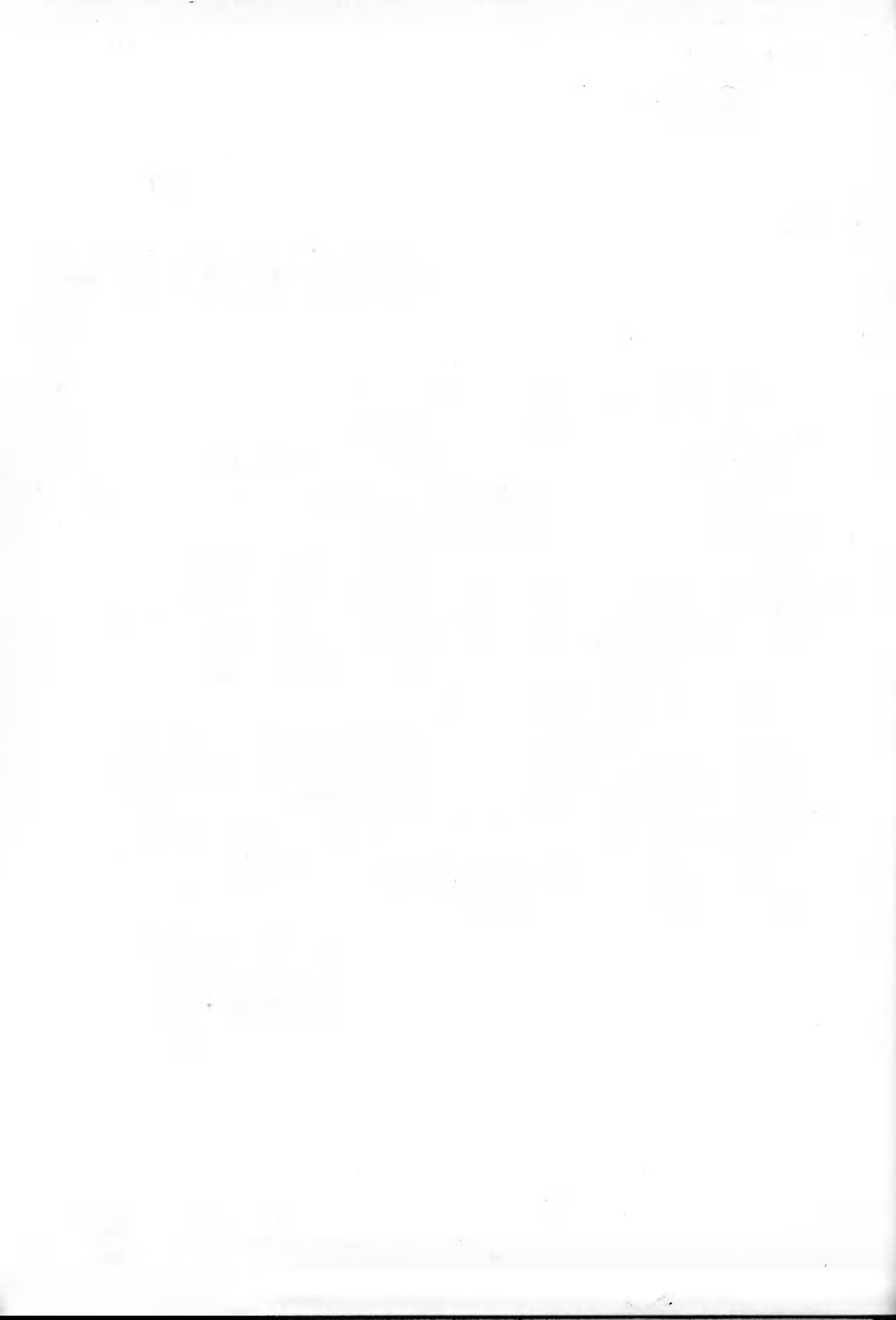
W tym miejscu serdecznie dziękuję mieszkańcom za czynne i tak liczne włączenie się w powstanie słownika naszej mowy potocznej. Państwa aktywność utwierdziła nas tylko w potrzebie stworzenia tej publikacji. Dziękuję także pracownikom Biblioteki Miejskiej im. Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu za włączenie się w realizację całego zadania, ale szczególnie pani Annie Uziało za zebranie wszystkich materiałów i przygotowanie ich do druku.

Książka o gwarze grudziądzkiej to po części historia i kultura naszego regionu, którą należy poznawać, opisywać i utrzymywać, aby zachować w pamięci tożsamość lokalną i niepowtarzalność naszego miasta. Tym bardziej że, jak pokazuje życie, z każdym następnym pokoleniem zasób tego słownictwa jest coraz mniejszy.

Życząc wszystkim miłej lektury, zachęcam do dalszego zgłębiania naszej przeszłości, aby lepiej zrozumieć teraźniejszość i przygotować się do przyszłości.

Aleksandra Ciżnicka

Dyrektorka Biblioteki Miejskiej
im. Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu

Gdyby zapytać językoznawców, czym jest gwara miejska, zwana inaczej urbanolektem, powiedzieliby, że jest ona odmianą języka, funkcjonującą w jakimś konkretnym mieście albo regionie miejskim. Dodaliby również, że gwara miejska jest z reguły językiem potocznym mówionym, który nie występuje w oficjalnej formie pisanej, choć czasem pisarze korzystają z niej, by nadać swym utworom oryginalny, miejsko-lokalny koloryt. Stwierdziliby również, że każdy urbanolekt stanowi refleks uwarunkowań geograficznych, historycznych, kulturowych, gospodarczych oraz społecznych miasta i jego najbliższych okolic. Nie inaczej jest z gwarą Grudziądza. Słownictwo grudziądzan odzwierciedla zarówno skomplikowaną dawną historię ich miasta i jego okolic, jak i dzieje najnowsze regionu.

Najwyraźniejszą cechą gwary grudziądzkiej, obserwowaną także na innych terenach dzisiejszego województwa kujawsko-pomorskiego i pomorskiego, jest obecność niemieckich wpływów językowych. Grudziądz i jego okolice w latach 1231–1454 wchodziły w skład krzyżackiego państwa zakonnego, którego władcy sprzyjali osiedlaniu się przybyszów z głębi Niemiec i Śląska. Do pierwszego rozbioru Polski miasto pozostawało co prawda w granicach Polski Jagiellonów, a potem Rzeczypospolitej, jednak znakomitą część jego mieszkańców stanowiła nadal ludność posługująca się na co dzień niemieczyzną. W 1772 r. Grudziądz wraz z przyległymi terenami przypadł w udziale państwu pruskiemu i stanowił jego, a potem zjednoczonych pod Bismarckiem Niemiec, integralną część aż do zakończenia pierwszej wojny światowej. W okresie tym nastąpiła ponowna niemiecka akcja kolonizacyjna, której towarzyszyło rugowanie polskości. W wieku XIX miasto przeżywało okres rozkwitu gospodarczego, sprzyjającego także napływowi ludności wiejskiej. Na mocy ustaleń traktatu wersalskiego Grudziądz wszedł w skład niepodległej Polski, co w krótkim czasie zmieniło diametralnie panujące w nim dotychczas stosunki narodowościowe.

W kontekście powyższych słów nie dziwi fakt, że znaczącą część składową słownika grudziądzkiej gwary stanowią zapożyczenia z języka niemieckiego, czyli

germanizmy. Są one efektem długotrwałych, wielowiekowych kontaktów językowo-kulturowych polskojęzycznych mieszkańców Grudziądza i jego okolic ze średniowiecznymi i wczesnonowożytnymi przybyszami z obszarów niemieckojęzycznych (osadnicy, kupcy, założyciele i mieszkańcy okolicznych miast na prawie magdeburskim i chełmińskim, Krzyżacy, rycerze, uciekinierzy religijni, rolnicy, żeglarze). Oczywiście pewna grupa germanizmów grudziądzkich, ta najstarsza, czyli z okresu XIII–XVI wieku, obecna jest również w innych gwarach miejskich i dialektach Polski, a także, co rzadko sobie uświadamiamy, w języku polskim ustandaryzowanym (np. „ślusarz”, „burmistrz”, „ratusz”, „majster”). W kontekście współczesnej gwary miejskiej ważniejsze są jednak nowsze zapożyczenia z języka niemieckiego, pochodzące z czasów zaboru pruskiego, obecne także w identycznym, czasem zmodyfikowanym kształcie i znaczeniu również w gwarach miejskich Bydgoszczy, Torunia i Poznania oraz gwarach ludowych Wielkopolski, Kujaw i Pomorza. Wśród germanizmów grudziądzkich wyróżnić można między innymi tzw. kalki językowe i zapożyczenia w postaci oryginalnej (np. „usiąść się”, niem. sich setzen; „polterabend”, niem. Polterabend; „sztrom”, niem. Strom), zapożyczenia nieznacznie zmodyfikowane poprzez adaptację fonetyczną (np. „krajzega” niem. Kreissäge), germanizmy adaptowane morfologicznie (np. „szpachlować”, niem. spachteln) i semantycznie np. przez poszerzenie lub zawężenie znaczenia słowa niemieckiego („szrot”, niem. Schrott; „cwancyk”, niem. zwanzig; „szwanc”, niem. Schwanz). Specyficzne dla Grudziądza są także przykłady kontaminacji i adaptacji morfologiczno-słowotwórczych, bazujących na niemczyźnie i jej gwarach („pipszytk/pipszotk”, „duperszwanc”, „sztynks/sztynks”, „chodźć na kłafty”, „odszipować”, niem. abschleppen lub od gwar. „szlepy”; „łapswęder”, pltd. „Laps” i gwar. „węder”, niem. Wanderer).

Co ciekawe, w gwarze grudziądzkiej istnieją także mało uświadamiane zapożyczenia z Plattdeutsch, czyli języka dolnoniemieckiego, którym posługiwała się mieszkająca na terenie Pomorza ludność. Najbardziej oczywiste i znane jest w tym kontekście słówko „jo” (niem. „ja”), mniej rozpoznawalny jest dolnoniemiecki z pochodzenia wyraz „gafle” (niem. „Gabel”, śr-dol-niem. „Gaffel(e)”, prus./pltd. „Gaffel”). Inny ciekawym wyrazem, obecnym zarówno w Plattdeutsch („Gloms”), jak i gwarze borowiackiej jest grudziądzka „glumza”. O ile w gwarze miejskiej słowo to określa ślamazarną kobietę, o tyle w pozostałych gwarach oznacza „twaróg”.

Niektórzy badacze mówią też wprost, że gwara miejska jest mową niewykształconych warstw mieszkańców miast i jest w tym dużo prawdy, ale urbanolektem, a przynajmniej jego elementami – głównie w zakresie słownictwa – potrafią się posługiwać zazwyczaj, a przynajmniej go rozumieją, również osoby wykształcone.

Oczywistym faktem jest również to, że w każdej gwarze miejskiej (także grudziądzkiej), w odróżnieniu od języka standardowego, występują cechy leksykalne (związane ze słownictwem) i fonetyczne (związane z wymową), które są wspólne z sąsiadującymi z danym miastem gwarami wiejskimi. I choć każdy urbanolekt korzysta często z zasobów gwarowych okolicznych wsi, to jednak w porównaniu z gwarami wiejskimi cechuje go większa wybiorczość i mniejszy konserwatyzm. Według większości dialektologów Grudziądz leży w obszarze dialektu wielkopolskiego i ludowej gwary z terenu Ziemi Chełmińsko-Dobrzyńskiej, jednak współczesny urbanolekt grudziądzki nie jest prostą odmianą, czy kontynuacją gwary chełmińskiej. Jej śladów szukać należy głównie w miejskim słownictwie, o wiele rzadziej w elementach fonetyki, czy fleksji (np. rzadko już występujące formy 1. osoby liczby mnogiej czasu przeszłego z archaiczną końcówką -m, np. „robylim”). Jerzy Maciejewski uznał nawet, że dialekt „zwany grudziądzkim” powstał na linii zetknięcia dialektu chełmińskiego i lubawskiego, a jeśli spojrzeć dokładniej na mapy sporządzone przez językoznawców, to okaże się, że grudziądzka gwara miejska, czerpiąca również z gwar ludowych, w naturalny sposób zasilana była przez słownictwo, słowotwórstwo, składnię, frazeologię a pierwotnie także fonetykę dwóch, albo trzech dialektów: wielkopolskiego, mazowieckiego i tzw. mieszanego oraz kilku gwar: chełmińsko-dobrzyńskiej, kociewskiej, malborskiej. Grudziądz od zawsze był atrakcyjnym miejscem czasowego (praca, interesy) lub stałego pobytu użytkowników tych gwar, którzy wzbogacali w ten sposób słownik miejskiej mowy. Łatwo tego dowieść porównując leksykę grudziądzkiego urbanolektu ze słownictwem mieszkańców Powiśla, okolic Malborka czy Chełmży, Kociewiaków, Borowiaków, Krajniaków czy Kaszubów. Sporo wyrazów ma identyczne lub podobne znaczenie i brzmienie, choć tu i ówdzie można zauważyć modyfikacje, grudziądzka „blerwa” to określenie prostytutki i/lub niesympatycznej kobiety, poznańska „blerwa” i bydgoska „blirwa” to już tylko „prostyutka”, podczas gdy borowiacka „blyrwa/blerwa” to po prostu „owca”; grudziądzki „cypek” to „koniuszek”, z niem. der Zipfel, na Warmii jest to już „dzióbek naczynia, lejek lub szpic kosy”.

Każdy urbanolekt podlega nieuchronnym, ciągłym zmianom, wpisującym się w proces pozyskiwania, utrwalania i wypierania konkretnych cech gramatyczno-słownikowych. Każdą gwarę miejską zasilają regionalizmy, czyli wyrazy lub inne elementy językowe (np. cechy wymowy, formy gramatyczne, elementy składni) o zasięgu ograniczonym do części obszaru danego języka narodowego, do jakiegoś regionu lub zespołu regionów Polski. W Grudziądzu, tak jak na całym Pomorzu „borówkę czarną” nazywa się „jagodą”, „ostrężyna” jest „jeżyną”, „ziemniaki” okre-

ślane są częściej mianem „kartofli”, dzieci wychodzące na świeże powietrze to dzieci idące „na dwór”, a nie jak w południowej Polsce „na pole”, do wieszania bielizny służą w Grudziądzu „klamerki”, a nie „spinacze” czy „żabki”, „okrasa” zastępuje „omastę”, częściej mówi się „zsiadłe” niż „kwaśne” mleko. Tego typu wyrazy konstytuują oczywiście rodzaj większej, regionalnej wspólnoty.

Dialektyzmy i regionalizmy pomorskie nie są jedynymi składnikami grudziądzkiej gwary. Znajdziemy w niej bowiem kilka słów, które są kontynuacją wyrazów staropolskich, czyli archaizmów; czasem w niezmienionym brzmieniu i znaczeniu („balwierz” – fryzjer, „łatoś” – tego roku), czasem w zmodyfikowanej postaci („chrochy” – flegma, plwociny i „chrochać” – spluwać, strpol. „charchać”).

Czasem urbanolekt klasyfikowany jest jako socjolekt, inaczej nazywany żargonem, slangiem, gwarą zawodową, bo często gwarą miejską posługują się przynajmniej (czasem jedynie) określone warstwy, grupy, środowiska ludności. Grudziądz był miastem związanym silnie od lat z wojskowością i więziennictwem. Na przełomie XVIII/XIX wieku wybudowano górującą nad miastem i Wisłą cytadelę, potężne koszary i garnizon, którego znaczenie upadło dopiero w latach 90. ubiegłego wieku. W mieście funkcjonuje do dziś duży zakład karny dla kobiet oraz mniejszy zakład karny dla mężczyzn recydywistów. Językowym refleksem takiego stanu rzeczy jest obecność w języku codziennym grudziądzan słownictwa specyficznego dla służb mundurowych i slangu więziennego („knyb”, „giwera”, „sznyta”, „ancel”, „szpryca”, „barachło”, „trep”, „chapsen gewejzen”) oraz kobiecych i męskich ekspresywów (np. „blerwa”, „raszpla”, „szwanc”, „duperszwanc”).

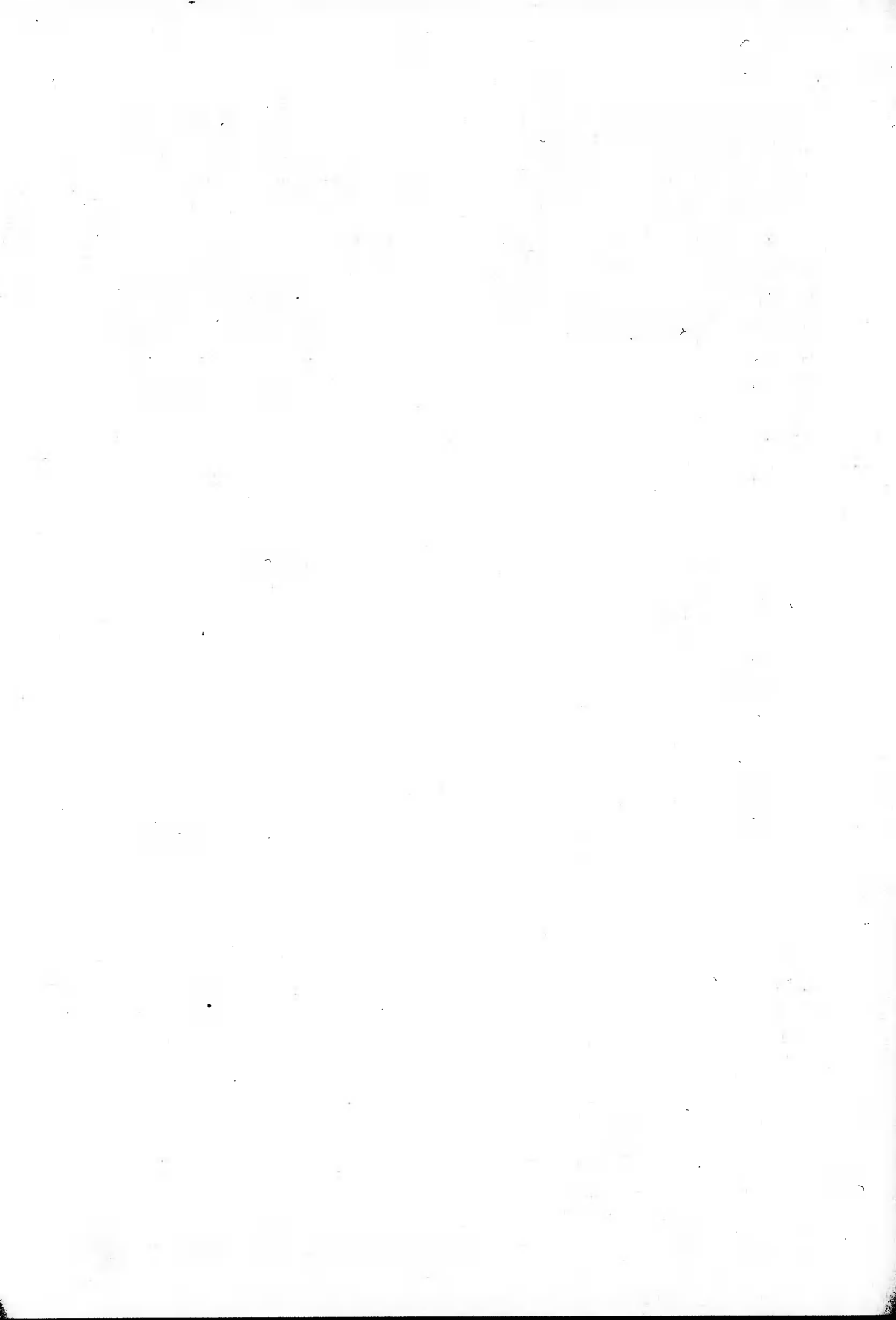
Ostatnią grupą leksykalną ze słownika gwary miejskiej Grudziądza są wyrazy i zwroty związane z przestrzenią miasta, urbanonimy odnoszące się do realnych, zmodyfikowanych i nieistniejących już fragmentów miejskiej zabudowy. Stąd „jechać na Plac” oznacza(ło) jazdę na dawny Plac 23 Stycznia, na którym znajdowało się słynne „Jajo”, czyli dawna dyspozytornia MZK, a zwrot „do miasta” informował o przemieszczaniu się z peryferyjnych osiedli do jego centrum. Sformułowanie „jechać/iść na rynek” (w żadnym wypadku nie „na bazar”) nie oznacza(ło) odwiedzin głównego placu w mieście, stanowiąc określenie wycieczki „na targowisko/targ”, (prawie) każdy grudziądzanin wie(dział), gdzie znajduje się „Kartoflak” i „Ubezpieczalnia”.

Gwara Grudziądza podlega nieustannym zmianom i choć przybywa w niej z pewnością nowych słówek, to jednak bardziej zauważalny jest proces gwałtownego zanikania wielu haseł i pojęć. Wypierana przez polszczyznę wysoką leksyka, zwłaszcza ta z kategorii „dom” i „technika”, jest zjawiskiem naturalnym i z wielu powodów nieuniknionym, świadcząc o dokonujących się w mieście przemianach

społeczno-mentalnych. Tym cenniejsza wydaje się zatem inicjatywa Biblioteki Miejskiej, mająca na celu zachowanie pamięci o grudziądzkim urbanolekcie w postaci niniejszego słownika, zawierającego ponad siedemset zapisanych fonetycznie haseł.

Gwara naszego miasta dowodzi jego bogatej międzykulturowej i międzynarodowej historii, z jednej strony podkreśla jego odmienność w wymiarze ogólnopolskim, z drugiej zaś trwałe uczestnictwo we wspólnocie Pomorza. To niewątpliwy powód do świadomej dumy, najpierw bowiem jesteśmy mieszkańcami jakiegoś miasta albo wsi, później regionu czy województwa, a później dopiero obywatelami państwa.

Janusz Mosakowski

WYBRANA BIBLIOGRAFIA

1. Biskup M., Labuda G., *Dzieje zakonu krzyżackiego w Prusach. Gospodarka – społeczeństwo – ideologia*, Gdańsk 1986.
2. *Dialekty i gwary polskie. Kompendium internetowe*, red. H. Karaś, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=mapa-serwisu&l2=&l3=&l4=zcd-gwara-regionu-mwr> [dostęp: 07.10.2013].
3. Duden. *Deutsches Universalwörterbuch*, wyd. 6 popr. i uzup., Mannheim 2006.
4. *Dzieje Grudziądza*, t. 1, red. J. Danielewicz, Grudziądz 1992.
5. Górniewicz H., *Dialekt malborski*, t. 2, z. 1–2, Gdańsk 1973–1974.
6. Grażawski P., *Słownik wyrazów gwarowych powiatu brodnickiego*, http://www.legendybrodnicy.tnb.pl/readarticle.php?article_id=17 [dostęp: 09.10.2013].
7. Łęga W., *Grudziądz. Dzieje i kultura*, Grudziądz 1950.
8. Krzyś J., *Grudziądz w 1920 roku*, Grudziądz 2005.
9. Meller D., *Słownik gwary używanej w Chełmży i okolicach (tzw. gwara chełmińska)*, Chełmża 2007.
10. Maciejewski J., *O tzw. dialekcie grudziądzkim*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Filologia Polska”, t. 2, z. 3, 1960, s. 67–93.
11. Maciejewski J., *Słownik chełmińsko-dobrzyński (Siemoń, Dulsk)*, Toruń 1969.
12. Otremba Z., *Grudziądz. Kronika dziejów miasta*, Grudziądz 1999.
13. Pająkowska-Kensik M., *Mały słownik kociewski*, [w:] *Popularny słownik kociewski*, red. M. Pająkowska-Kensik, Gruczno–Świecie 2009, s. 78–136.
14. *Słownik gwary miejskiej Poznania*, red. M. Gruchmanowa, B. Walczak, Warszawa–Poznań 1999.
15. *Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur*, t. 1–5, red. Z. Stamirowski, Warszawa 1987–2006.
16. Szturmowska K., *Mały słowniczek germanizmów w gwarze kociewskiej*, [w:] *Popularny słownik kociewski*, red. M. Pająkowska-Kensik, Gruczno–Świecie 2009, s. 146–155.

17. Sychta B., *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej*, t. 1–3, Wrocław 1980–1985.
18. Wahrig G., *Deutsches Wörterbuch*, red. R. Wahrig-Burfeind, Gütersloh 1994.
19. Waszkiewicz Z., *Życie polityczne*, [w:] *Historia Grudziądza 1920–1945*, t. 1, red. R. Sudziński, Grudziądz 2012.
20. Wróbel A., *O stanie badań nad historyczną polszczyzną chełmińską*, [w:] *Polszczyzna regionalna Pomorza*, t. 4, red. K. Handke, Warszawa 1991.

A

ajnfach – łatwo

ajntopf/ajntop – danie jednogarnkowe

ancel – areszt w jednostce wojskowej, więzienie

ancug – garnitur

ani dudu – ani widać, ani słyhać

antek (bosy) – lekceważąco o mieszkańcu dawnego zaboru rosyjskiego

antryjka/antrejka – przedpokój

armeryter – bułka usmażona w mleku i jajku

B

babka – kowadełko do klepania kosy

babol – brud, śluz z nosa, błąd

babulić – mówić nudno

bacherek – blaszane pudełko

badadychuch – ręcznik

badeje/badejki – kąpielówki

bademajster – szef na basenie

badować – kąpać

badówki – kąpielówki

badylarz – hodowca warzyw w szklarniach

badyle – gałęzie

badziew/badziewie – coś tandetnego, suche szczątki roślinne

bagrować – szukać czegoś głęboko, dokopywać się do czegoś

bajzel – bałagan

bali(j)a – duża wanna do kąpieli i prania

balka – piłka

balwierz – fryzjer
bamber – bogaty gospodarz, sadownik
bamberstwo – gospodarstwo rolne, sadownicze
bana – pociąg
barachło – rzecz o niskiej jakości
baręczyć – dużo gadać, marudzić
bebzon/bebcon – duży brzuch
berbelucha – wino domowej roboty, mieszanka
berbuchy – placki ziemniaczane
bety – łóżko
biba – zabawa
bicykiel – rower
bimbaj – tramwaj
błaza – duży brzuch lub gumowy, wewnętrzny balon piłki
blerwa – nieprzychylnie o kobiecie, prostytutka
błagi – wrotki
bonbony/bonbumsy – słodyczne, cukierki
bonowa kawa – kawa ziarnista
borg – kupowanie bez pieniędzy, np. na zapis w zeszycie
bormaszyna – wiertarka
boża męka – przydrożna kapliczka, figura, krzyż
brand – kac
bratnik – piekarnik w piecu kaflowym lub metalowym
brauza – woda z cukrem, octem i sodą oczyszczoną na kaca
brąchać – mieć jakieś pretensje
brecha – łom
brechtać się – śmiać się
breja – błoto, maź, mętna woda, gęsta zupa
brumel – drewniany bączek, zabawka
bryle – okulary (najczęściej pogardliwie)
brylus – okularnik (najczęściej pogardliwie)
brzęczeć – natrętnie prosić, marudzić

bubek – walet w grach karcianych
buchta – zagroda dla świń
bujaczka – huśtawka
bujany/bujony – piwonie
buksa/byksa – puszka
buksy – grube ciepłe majtki, szerokie spodnie
bumelcug – pociąg, który zatrzymywał się na wszystkich stacjach
być ab – być zmęczonym, mieć dość
być z jednego fyrtla – być z tej samej dzielnicy, z tego samego miejsca
buksy – spodnie
byszung – nasyp kolejowy

C

całusek – „murzynek”, rożek kremowy w wafelku
cegiełki – goździki brodate
centerfuga – wirówka do oddzielania tłuszczu z mleka, a także do jego oczyszczania
cęgi – obcęgi
chabazie – marne kwiatki
chachmęcić/chachmyścić – oszukiwać, kręcić, bałamucić, zawracać głowę
chachoł/brać się za chachły – kołnierz/szarpać się, bić się
chapsen gewejzen – skradzione, zwędzone
chimery – grymasy
chochla – duża łyżka cedzakowa
chodźć na halce – w samej halce bez wierzchniej sukienki
chodźć na przyboś – chodzić bez skarpet, pończoch, wkładać buty na gołe nogi
chrochać – spluwać
chrochy – flegma, plwociny
chruścik – faworek
ciągiem – ciągle, zawsze
cug – ciąg powietrza w piecu, przeciąg
cwancygier – cwaniak
cwancyk – wymyślny sposób

cycać – ssać cukierka
cypek – koniuszek, wystający element
czaj – herbata
czerepa – kobieta pyskata, złośliwa
człapy – podniszczone obuwie

D

dać na to – na przykład
dać zrobić – zlecić wykonanie
dekiel – pokrywa na garnek, wieko, głupek, wariat
dekielek – pokrywka na garnek, wieczko, zakrętka do słoika
dekla mieć/z deklek mieć coś – być niespełna rozumu
dings/dynks – niekreślony przedmiot, takie coś
drabka – (mała) drabina
drachel – latawiec, bardzo szczupły chłopak
drajfus – szewskie kopyta
drapaka – miotła z gałązek
drewka – drobne kawałki drewna porąbane na opał
druć koprowy – drut miedziany
drynda – tramwaj
dubeltowo – podwójnie, dwukrotnie
duchówka – piekarnik w piecu kaflowym
dudlić – mozolić się, ciężko pracować
dunder – grzmot
duperszwanc – pogardliwie o mężczyźnie
durch – stale, całkiem
durszlak – sitko, cedzak
dych/dycht – całkiem, całkowicie, zupełnie jak, naprawdę
dychrać – kaszleć
dychtowny – pasujący, taki w sam raz
dyd/dydek – smoczek dla niemowlęcia
dygać – nieść coś ciężkiego

dyjzug – ktoś, kto się szybko porusza, pędziwiatr

dyl – deska w podłodze

dyle – podłoga

dyndać – chwiać się

dyndełek – wisiorek

dyszolek – dyszel

dziarny – dziarski

dźwierki – drzwiczki w piecu

E

ejska/yjska – pętka z nitki na guzik

ekajsel – przecinak

erbnąć – odziedziczyć (również cechy psychiczne)

F

faflonić/faflunić – mówić niewyraźnie (dziecko lub dorosły pod wpływem alkoholu), pleść bzdury

fajans – porcelana

fajerka – żeliwny/metalowy krążek nad paleniskiem pieca

fanzolić – pleść bzdury

farfocel – luźny strzępek, fragment, postrzępiona krawędź tkaniny

farosz – ksiądz, pleban

faryna – cukier

fasa – okrągła kamienna wanna, beczka

fatko – szybko

fąfel – małe dziecko

felerny – wadliwy, nieszczęsny

ferdeka – kryty wóz konny, także samochód

fereta – długi płaszcz, okrycie wierzchnie raczej niestaranne, niechlujne

fertykał – dwudrzwiowa szafa

fertyś/fertyk/fertych – gotowy/a/e, zrobiony/a/e, skończony/a/e

fest – mocno, solidnie

fifka – rurka do palenia papierosów, lufka
filować – zerkać
firszytk/fryszytk – pierwsze śniadanie
flaka mieć – mieć przebitą oponę/dętkę rowerową
flanc/flanca – rozsada, sadzonka
flancować – dzielić na sadzonki, sadzić sadzonki
flaszka (rzadziej flacha) – butelka (najczęściej z alkoholem, o pojemności 0,5 litra)
fleja/flejtuch – brudas, zaniedbany człowiek
flek – łata na dziurze
flekować – zaszyć, zakleić dziurę
fligier – samolot
fliza – płyta chodnikowa, podłogowa
flyta – puciołowaty policzek
fojerwera – straż pożarna
fol – pełno, pełen/na/no (często w znaczeniu: najedzony/a/e, z pełnym brzuchem)
frechowny – bezczelny
frugać – fruwać, latać, szybko coś załatwić
frycówka – lanie
fucha – dodatkowa praca (często na czarno)
fuchę odstawić – zrobić coś niedokładnie, zrobić fuszerkę
fuchtel – wialnia do zboża
furt – ciągle, nieustannie
futer – karma dla zwierząt, jedzenie
futrować – karmić zwierzęta hodowlane, tuczyć, karmić obficie dzieci
fuzle – zabrudzenia, fusy, odpadki
fymel – bzik, fioł
fymla mieć – być niespełna rozumu, być zwariowanym na punkcie czegoś
fyrtel – rejon, dzielnica, zakątek

G

- gafle – szerokie widły do przerzucania ziemniaków i buraków
galanty – ładny, okazały
gancegal – wszystko jedno
gapa – wrona
gapami futrowany/a/e – naiwny/a/e, głupi/a/e, nierozsądny/a/e
gardy – wybredny, niechętny do jedzenia
gardynki/gardyny – firanki, firany
garować – odpoczywać
gejza – jaź (ryba)
gelynkiem – poręcz przy schodach, fotelu, krześle
giemza – żyłka wędkarska
gilać/gilgotać – łaskotać
gilon – nos, wydzielina z nosa
gimel – śmietnisko, wysypisko
giry – nogi (często w znaczeniu: nieforemne, wielkie)
giskanka – konewka
giwera – broń palna, karabin
glaca – łysina
glanc – połysk, lukier na ciastku
glapa, glapka – młody/karłowaty leszcz lub krąp, mała ryba
glizda – dżdżownica
gloka – żyrandol, dzwon
glonek/gleń – kromka chleba
glumza – niepochlebnie o ślamazarnej kobiecie
glupki/glubki – śliwki mirabelki
głupiomądry – pyszałek, człowiek przemądrzały
gracować – pieścić
grandziarz – rozrabiaka
grapa – duży garnek
grendo – szybko
gryfel – ołówek

grynfuter/grinfuter – zupa z warzyw
grypel – zdezelowana maszyna, stary samochód
gryz/gryzik – kasza manna
gula(j)ka – guz na czole, kulka, opuchlizna
gulak – młody indyk lub ktoś nierozgarnięty, gapa
guła – niezdara, nieudacznik, niedorajda
gumak/gumacz – kalosz
gzub – sprawiające kłopoty dziecko, malec, urwis, (kochany) łobuz

H

ha(cz)ka – narzędzie rolnicze do spulchniania gleby, graca
ha(cz)kować – spulchniać glebę, pielic przy użyciu gracy
haferfloki – płatki owsiane
hajcować (się) – palić (się), również w piecu
hajcowny – zamożny, posiadający pieniądze
halb(k)a – butelka półlitrowa, połówka, pół litra wódki
halsztuch – chustka na szyję
handlager – pomocnik murarza
hap ca rap cap – kradzież
harfa – podest do sypania/otrzepania zebranych z pola ziemniaków/buraków
hastyś – szybko
hatik – haczyk zamykający drzwi
hauzerować – wygłupiać się, biegać po domu, głośno się bawić
hebel – strug
heftować – spawać
heksa – wiedźma, stara brzydka kobieta
hercklekoty – szybkie bicie serca, ból serca, stan silnego zdenerwowania
hercszlag – atak serca, stan silnego zdenerwowania
hermeczyje – dziwactwa, wariactwa

I

idzie jak szwung – coś idzie szybko, np. robota
igliczki – druty do ręcznych robótek
iść na dwór – wyjść na zewnątrz, spacer, podwórko
iść na plachyndry/plachandry – iść na plotki/łazikować
iść na rynek – iść na targ, targowisko
iść na sztangę – pójść na trzepak

J

ja(cz)ka – kaftan, wdzianko, kurtka, sweter
jadować się – gniewać, denerwować się
jagoda – borówka czarna
Jajo – dyspozytornia MZK (nieistniejąca)
jechać do miasta – jechać do centrum Grudziądza
jechać się dać – dać się przejechać rowerem
jecy – chętny do jedzenia
jedzkaj – jedz, zdrobniale do dziecka
jeglina – świerk
jo – tak
jopek/jupek – walet w grach karcianych
jubel – huczna zabawa
ju(p)ka – krótka kurtka

K

kabza – sakiewka
kachel – kafel
kajet – notes
kalmus – tatarak
kałdun/kałduch – duży brzuch
kamuszek/kamyszek – drobny kamyk
kanka – metalowa/aluminiowa bańka na mleko
kanoldy – śmietankowe karmelki

kapa – nakrycie/narzuta
kapuca – kaptur
kara – taczka
karakan – niski człowiek (często pogardliwie)
kareja – taczka
kartę wysłać – wysłać pocztówkę, wysłać kartkę świąteczną
kasta/kista/kysta – skrzynka
kastrolka – mały garnek z rączką
kejter – mały piesek, szczeniak
kerka – haczyk do zamykania drzwi lub okien
kerówka/kierówka – flanelowa halka
kesel – kocioł
kibel – wiadro na śmieci, nieczystości
k(i)eta – łańcuch dla psa, gruby łańcuszek ze złota
k(i)etować – zamknąć na łańcuch
kiepkować – kpić, dowcipkować
kierda – świnia, ktoś puszczający wiatry
kiereja – długa spódnica, sukienka
kierz – krzak
kilać – łaskotać
kinol – nos
kip – niedopałek papierosa
kipa – duży wiklinowy kosz z uchwytem, taczka
kipka – płaski, pleciony koszyk bez uchwytów
kipować – wysypać
klaftować – plotkować, gadać
klafty (chodzić na) – plotki, pogawędki (chodzić na)
klajster – klej, lepidło
klamerka – spinka zaciskowa do bielizny
klamoty – drobne rzeczy, narzędzia, niepotrzebne stare rzeczy
klaprować – gadać, mieć jęzorem
klapsztuła – kanapka z dwóch kromek chleba

klara (wyjść z klary) – nie przeszkadzać w oglądaniu telewizji, nie zakłócać widoku

klatry – długie, zaniedbane włosy

klekrać – poplamić, rozlać

klemy – zaciski

kluka – kura, kwoka

klumpy – zabłocone, zniszczone buty

knap-knap – mało, troszkę, prawie,omalże

knap/knop/knyp – chłopak, chłopaczysko

knyp – tajemnicza umiejętność, ukryta tajemna wiedza

knyp – duży/tępy nóż

knyps – przycisk, guzik, włącznik

koder – szmata

kojtnąć – umrzeć

kolki – igły drzew iglastych

kolonialka – sklep spożywczy

kongresiak/kongrysiak – (pogardliwie) o mieszkańcu terenów b. Królestwa Kongresowego

korki – bezpieczniki elektryczne

kości – eklery

krachle/krale – długie, zaniedbane paznokcie, pazury

kragel – kultywator (narzędzie rolnicze)

krajzega (rzadziej krajzaga) – stołowa pilarka tarczowa

kręfy – złość, gwałtowne okazywanie zdenerwowania

krowa – butelka wódki o pojemności 0,7 litra

krukiewka – rączka łopaty

kruż – kamienny duży gar do kiszenia

krużować – o włosach – kręcić się

krużowaty – kędzierzawy

krystek – piecyk

kryszflajsz – wiśnie pestkowane

krzyżak – mieszkaniec byłych terenów krzyżackich (również: grudziądzanin)

kubaba – ziele angielskie
kubeł/kubełek – widaro/wiaderko
kuch – ciasto
kufajka – gruba, ciepła kurtka (czasem watowana)
kukać/kikać – patrzeć, spoglądać, podglądać
kulfon – niezgrabnie napisana litera, wielki, niekształtny nos
kulgać – kulać, toczyć
kunda – łazik, powsinoga
kwękać – narzekać, marudzić, popłakiwać

L

lacz – najniższa ocena w szkole
laczki – kaptcie, papcie
laga – gruby kij
landara – duży przedmiot
laps – nicpoń
lasować się (mózg) – być zdenerwowanym, zdezorientowanym
latoś – w tym roku, tego roku
leberka – wątrobianka/pasztetowa
lejby – lekcje
lepy/lypy – wargi
li(j)cki – lejce
locha – dziura, otwór
lody – małe begonie
lofer/lufer – łazik, ktoś lekkomyślny
lofrować/lufrować – łazikować, nie troszczyć się o dom
lofry/lufry (chodzić na) – łazikować, nie troszczyć się o dom
lontrus/luntrus – łobuz, urwis
lorbas – młody chłopak (niekoniecznie grzeczny), duża ryba
lufcik – wywietrznik
luft – powietrze
lump – urwis, niegodziwiec, ubranie (często liche)

lumpy – rzeczy, ubrania
lunt – kawał czegoś, kiełbasy

Ł

łachy (iść na) – tereny zalewowe Wisły (iść na)
łapka – pułapka na myszy lub inne drobne zwierzęta
łapswender – włóczęga, łazik
łata – ścierka do sprzątania

M

macher – naprawiacz sprzętu, fachowiec
ma(j)drować – grzebać w czymś, psuć coś, robić coś niedbale
majsel – przecinak (narzędzie budowlane)
makagigi – baton z makiem i miodem
maks – duży młotek
małowiele – w miarę, akurat, wystarczająco
małpka – butelka wódki o pojemności 0,25 litra
manele – rzeczy osobiste, ubrania
manszester – gruby sztruks
mantel – płaszcz
mantle – rzeczy, ubrania
marchwiona – łodyga marchwi
mateklosy – narzędzia, zabawki, różne drobne przedmioty
meter – miarka budowlana
mieć coś leżeć – mieć gdzieś coś położone
mieć coś stać – mieć gdzieś coś postawione
miglanc – figlarz
mirta – mirt
młodzie – drożdże
mordoklejka – ciągnące cukierki krówki
mota – ćma
myca/mycka – czapka, czapeczka

N

na chybcika – szybko, byle jak

na podobę – na podobieństwo czegoś

na szagę/na szago – na skrót

nabzdreżolony – upojony alkoholem

nadsztukować – przedłużyć ubranie

nafutrowanym być – być najedzonym

nałożny – przyzwyczajony

narody – niegrzeczne dzieci

nasmaczyć – nasmakować się, uraczyć

natron – soda oczyszczona

nazad – do tyłu (komenda do konia), z powrotem

neptyk – słabeusz, ciamajda

niemota – niezdara

niewarty – niegrzeczny

nudle – makaron (czasem także kluski)

nudlować – szperać, grzebać

nygus – leń i łobuz

nygusować – leniuchować, wykręcać się od zajęć

nyt(k)a – świnka, świnia

O

obalić – przewrócić się, przewrócić coś

obalić halbkę/połówkę – wypić pół litra wódki

oblabrować – pobrudzić, pomazać

obrzępała – z lekceważeniem o człowieku

obstalować – zamówić

obtoknąć – opłukać, obmyć

obuwać – wkładać buty

obzorgować – wystarać się, załatwić coś

od metra – dużo

odszlepować – odholować

odsztafirować się – ubrać się elegancko, wystroić

okrasa – pasta z tłuszczu i mięsa gęsi

osuchy – placki ziemniaczane

oszukiwiec – oszust

P

pachta (chodzić na pachtę) – kradzież owoców/warzyw (iść kraść)

pachtować – kraść z pola/ogrodu/sadu owoce/warzywa

papniaki – gwoździe do przybijania papy, papiaki

parowa – parów, wawóz

parsk – ziemianka, w której przechowywano płody rolne

parzucha – zupa z młodej kapusty

pasować jak ancug do czapki – nie pasować do siebie

pasowne – odliczona kwota pieniędzy

paźlotko – folia aluminiowa lub papierek od cukierka

pelki/pulki – ziemniaki w mundurkach

picek – odrobina, maleńki kawałek

piechtą – na piechotę

pierdoła – głupstwo, nic ważnego

piejne – ostre, pieprzne

pika – narzędzie ogrodnicze do sadzenia

pikować – sadzić za pomocą piki

pindel/pyndel – tobołek, zawiniątko, woreczek

pindle – rzeczy, bagaże

pindrować się – szykować się, stroić

pipsztyk/pipsztek – mały element

pizgnąć – mocno uderzyć

piździć – mocno wiać

Plac (jechać na) – dawny Plac 23 Stycznia (jechać na)

plachandrować – chodzić od domu do domu, zamiast pracować

plachandry/plachendry – plotki, rozmowy, odwiedziny

plan – materiał do przykrycia czegoś, materiał do podłożenia pod coś

plata – płyta pieca kuchennego
 platy – drzwi od stodoły
 plażyć – dogadzać
 plucha – pierzyna w nieładzie
 pludry (chodzić na) – chodzić na plotki
 pociągciel – pas skórzany do ostrzenia narzędzi
 podhajcować – podpalić
 (pod)sztrejować/(pod)sztryjować – wymieniać słomę świniom, krowom
 podsztycować – podeprzeć
 pogrzebacz – narzędzie do obsługi paleniska
 polterabend/poltrowanie – tłuczenie butelek i podrzucanie śmieci przed domem
 panny młodej
 poltrować – odwiedzać dom panny młodej i tłuc przed nim butelki
 oraz podrzucać śmieci
 poluwer/polower – bezrękawnik
 pomarnować – zniszczyć
 pomelek – pączek
 pomywanie statków – mycie naczyń
 posychlóny – poplątany
 poślabizować – poczytać
 pozbadnąć/pozbaść kogoś – mieć na kogoś wielki wpływ (najczęściej dziecko
 na dorosłego)
 prop/propek – korek do butelki, spławik wędkarski
 przedstawić sobie – wyobrazić sobie
 przefermaczyć – zniweczyć, przegrać, stracić
 przydzwonić – uderzyć
 przyfanzolić – uderzyć kogoś/coś mocno
 przyheftować – przyspawać
 przyklepka – pierwszy i ostatni kawałek chleba z bochenka
 psiarnia (zimno jak w psiarni) – wychłodzone pomieszczenie
 psiuny – małe owoce (ze dziczatego drzewa)
 puce/pucki – wydatne/okrągłe policzki

pucować – czyścić
purchle – bąble/pęcherze farby na ścianie
puszorek – fragment uprzęży konia pociągowego
pyc lampa – oświetlenie
pyda – bicz „dyscyplina” z rzemienia
pydka – warkoczyk
pykiel – krosta, wrzód
pyrcel – człowiek bardzo niecierpliwy

R

raba – maciora
rachować – liczyć
radiski – rzodkiewki
rajza (być na rajzy/rajzach) – podróż (być w podróży)
rajzefiber – nerwowość/stres/lęk przed podróżą
rajzować – podróżować
rajzyntasza/rajzentasza – torba podróżna
rant – ostry brzeg, krawędź
raszpel – gruby pilnik do drewna
raszpla – brzydka, zła lub krzykliwa kobieta
rebeka – gruba kobieta
rebeska – tarka do prania, szatkowania warzyw
rechać – palić papierosy
rechać się – głośno się śmiać
rejba – tarka do prania
robon – owad, robak
rojber – mały urwis, łobuz
rozbzdykany – rozswawolony
rozchamrany – nieporządnie ubrany, z porozpinanymi guzikami
rozlajrowany – rozregulowany, zepsuty
rozwerk – kierat
ruchanki – placuszki drożdżowe smażone na oleju

ruk cuk – błyskawicznie
rukzak – plecak
rumel – karuzela, wesołe miasteczko
rupa – brzydka kobieta
rychtować – przygotowywać, porządkować
rychtyk/rychtych – dobrze, akurat, prawidłowo, rzeczywiście, właściwie
ryczek – płacziwe dziecko
ryczka – mały taboret
rypać (się) – drapać (się)
rzać się – śmiać się głośno

S

salatkartofel – sałatka
siadać się – siadać
skrabać się – wspinać się na coś
skrzeczeć – popłakiwać
skrzydlak – miotła z gęsiego skrzydła
smalozek/smaluszek – smalec
smark – smarkacz
smary – lanie, bicie
sowa – czubajka kania
spasowany – ściągnięty
sportbadejki – spodenki gimnastyczne
spuchłok/spuchlak – grubas
statki – brudne naczynia w zlewie
statory – naczynia, garnki
stecka – ścieżka, przedziałek
strachać się – bać się
stronować – unikać kogoś
strucel – strucla
strugać – obierać warzywa z łupin
stuf – emaliowany lub metalowy kubek/dzbanek o pojemności 1 litra

stufek – emaliowany lub metalowy kubek/dzbaneczek o mniejszej pojemności
syry – nogi
szabel – fasola
szaberplac – targ, na którym handlowano używanymi rzeczami
szafnąć coś – dać radę coś zrobić
szafować (coś nie szafuje) – coś (nie) idzie
szago (na szago/szagę) – na skrót, w poprzek, na skos
szajba – wariactwo
szajba odbija komuś – ktoś głupieje, wariuje
szajbki – nakrętki, śrubki
szajbnięty/szajbninty – zakręcony, zwariowany
szajerek/szał(er)ek – szopa, (drewniany) budynek gospodarczy, komórka
szajs – rzecz słabej jakości (czasem fekalia)
szajsowaty – lichy, źle zrobiony
szaruznia – komora
szczun – młodzieniec
szkity – nogi
szlafmyca – czapka do spania
szlag – piorun
szlajać się – włóczyć się, chodzić bez celu, łązić
szlajf(k)a/szlejfka – wstążka, kokarda, tasiemka
szlaka – pozostałość po spaleniu węgla/koksu
szlank – szczupła, zgrabna
szlauch – wąż ogrodowy
szlepa – włóka, narzędzie uprawne
szlifować bruk – chodzić bez celu
szlips – krawat
szlojder – proca
szlory – rozmiękłe warzywa, rozlazłe buty, buciory
szlufy – zaprzęg ciągnięty przez konia
szluk – łyk
szlus – koniec, dość, stop

szmajśnąć – cisnąć/rzucić w nieładzie
szmania/szmaja – leworęczny, mańkut
szmelc – złom
szmergiel – kamień do ostrzenia noży na sucho
szmyrgiel – wariactwo
szmyrgla/szmergla mieć – być niespełna rozumu
szmyrgnąć/szmyrgnąć/szmergnąć – rzucić coś niedbale, uderzyć o coś
sznaps – kieliszek wódki
sznek z glancem – drożdżówka z lukrem
szneka zrobić – zrobić dziwną minę
sznupa – pysk, np. psa
sznyпки – ścinki
sznypkować – ciąć coś na małe kawałki/ścinki
sznyt – zacięcie, talent
sznyta – blizna po nacięciu nożem/zyletką
sznytka – kromka chleba, kanapka
szondy/szóny – nosidła na ramiona do wiader
szpachtla – szpachla
szpachtlować – gładzić szpachlą
szpada – rodzaj łopaty, szpadeł
szpanga – klamra
szparować/szporować – oszczędzać, odkładać na później
szpasy – żarty, dowcipy
szpek – słonina
szpirolek – szydło szewskie, szydełko
szplądrować – szperać, myszkować
szpryca – zastrzyk, strzykawka, wytrysk wody
szprycować – polewać się wodą, przyskać
szpurować (o wodzie) – mocno płynąć, wypływać
szpycka – rurka do palenia papierosów, lufka
szpyrki – skwarki
szrajbnać/szrajbnąć – napisać, podpisać

szrot – złom, coś w bardzo złym stanie
szruber – szczotka do mycia podłóg
szrubować – czyścić szczotką, szorować szczotką
sztach – zaciągnięcie się dymem papierosowym
sztachać się – zaciągać się dymem z papierosów
sztajdybel – jelec (ryba)
ształchnięty/ształchnjnty – krzywy, niedorobiony
sztama – umowa, zmowa, komitywa
sztamka – pieniek
sztanca – forma
sztanga/klopersztanga – trzepak do dywanów
sztangi – cukierki
sztapel(ek) – stos(ik), warstwa, spora ilość
sztaplarka – wózek widłowy
sztaplować – ułożyć w stos/stosik
sztrajfka – przedziałek
sztram – mocny, wyprężony
sztramować – napinać
sztrejować – ścielić słomę zwierzętom
sztrum/sztrom – prąd elektryczny
sztrychołek – kamień do ostrzenia noży, osełka do kosy
sztrykować – robić na drutach
sztrymple – brudne, zlepione włosy, kołtuny
sztrypy – żabki do pończoch
szturaki, szturane kartofle – puree ziemniaczane
sztyca – podpórka, kij do podpierania sznura z suszącym się praniem
sztych – miara głębokości kopania szpadlem
sztyfle – buty z wysoką cholewką, tzw. „oficerki”
sztyft – ostry czubek
sztyga – kopka zboża
sztyngfury – śmierdzące nogi
sztynk/sztinks – smród

szufla – szeroka łopata
szwajcer – człowiek zajmujący się odbieraniem porodów zwierząt gospodarskich
szwamka – gąbka do zmywania, do kąpieli
szwanc – zły/niedobry mężczyzna
szwung – przeciąg, szybkość, przyspieszenie
szwyndrać – szukać czegoś, myszkować
szyber – drzwiczki, zasuwka w kominie, dachu
szyberka – płaska czapka z daszkiem
szycheł/szypeł – supeł, węzeł
szykować – przygotowywać, naprawiać
szyłować – zezować, mieć zeza
szymel – taboret bez podparcia, taboret z dużym otworem pośrodku
szypa – rodzaj łopaty do przesypywania materiałów sypkich

Ś

ślepy śledź – danie z ziemniaków, cebuli i octu
śpik – sen
śrama – blizna
śrupa – starsza kobieta, baba
śrutak – maszyna do śrutowania zboża

T

tablet – taca
tagłować – pracować na dniówkę
tamój – tam
taradeja – taczka (często w złym stanie)
taryfa – taksówka
taska – filiżanka, kubek
tasza – torba damska
taszka – torebka damska
taścić – dźwigać
teksy – metalowe gwoździe szewskie

teptuch – ścierka do sprzątania
termedyje – kłopoty
toć – przecież
tola – jeden lok na czubku głowy
topek – nocnik
trajlować – mówić dużo, natrętnie
trep – zawodowy żołnierz (pogardliwie)
trepy – chodaki, buty
tretować – deptać
trotuar – chodnik
tryfta – wjazd do domu
trygiel – garnek
tura – trasa, droga, podróż
turki – aksamitki
turyrna – miska na ugotowane ziemniaki podawane na stół
tufka – torebka papierowa

U

Ubezpieczalnia – budynek ZUS
ulk – radość, pociecha, humor, pośmiewisko
ulkowny – pocieszny
usiąść się – usiąść/zająć miejsce
uskromnić – posprzątać
ustoić się (o płynie) – stać się przejrzystym
uwalić się – pobrudzić się, upić się

W

wajcha – dźwignia/lewar, korba, przełącznik
wajwydel – kropidło
war – wrzątek
waserwaga – poziomica
wek – słoik z gumową uszczelką

wekować – zaprawiać coś w słoikach
welować – wybierać, brać udział w wyborach, głosować
weno wejta – popatrzcie
werblik – zatyczka przy łańcuchu
westfalka – piec na nóżkach
westka – kamizelka podbita materiałem, futrem
wiada – wiadomo coś
wichajster – nieokreślony przyrząd/narzędzie
widzieć się komuś – podobać się komuś
wiele – ile
winkiel (za winklem) – róg, kąt (za rogiem)
wlulić – wcisnąć coś komuś
wtryniać się – wchodzić w słowo, wciskać się słowem
wursta/wurst/worszta/wurszta – kiełbasa, wędlina
wybebeszyć – wyjąć, usunąć wnętrze
wybierać się jak diabeł do Ośpicy – nie móc rozpocząć
wycwancygować – wymyślić coś, obmyślić coś
wydudlać – wypić do cna, opróżnić butelkę
wyglajchować – sprawdzić poprawność pisemnego zadania
wygurdulony – wymięty, pognieciony
wyjechanym (być) – wyjechać
wykipować – opróżnić taczkę, wysypać z taczki
wymodzić coś – przeskrobać, nabroić
wypindrować się – ubrać się odświętnie, z dbałością
wyportkować – oszukać, wykiwać
wyportkować kogoś – oszukać, pozbawić kogoś pieniędzy
wyrychtować – naprawić
wyskropek – ostatnie dziecko, zwłaszcza urodzone przez starszą matkę
wysztafirować się – ubrać się, umalować wyraziście
wywijas – krętacz, oszust
wyżynać – wykრęcać z nadmiaru wody

Z

- zabradziarzyć – imprezować, hulać
- zabuczwały – osoba z niezadowoloną miną, bez humoru
- zabukować – zamówić coś/zarejestrować się
- zaciągnąć zupę – zaprawić zupę śmietaną, mąką
- zadeptać – zabrudzić podłogę
- zagraj – zupa
- zajzajer – kwas solny, niezbyt smaczny napój
- zakapslować – zamknąć np. butelkę
- zaklajstrować – zakleić
- zaklemować się – zakleszczyć się
- zaklepka – mąka zmieszana z wodą do zagęszczenia zupy
- zakluczyć – zamknąć na klucz
- zastwarzyć – okrasić zupę
- zasuwki – zasłonki sięgające połowy okna
- zaszperować – aresztować
- zaształować – unieruchomić coś za pomocą pasów/sznurka
- zasztopowane – zatłkane
- zaś – potem, później
- zbiednieć – schudnąć
- zebuć (się) – rozebrać się, (rzadziej) zdjąć buty
- zeźlić się – zezłościć się
- z gołą głową – bez czapki
- zicher (na zicher) – na pewno, dobrze, właściwie, mocno
- zjadowić (się) – zdenerwować (się), zezłościć (się)
- złapać szwung – chwycić rytm pracy, szybko pracować
- zmanić – okłamać
- znowój – znowu, ponownie
- zompa – bagno, torfowisko
- zorgować – postarać się o coś, załatwić coś, nazbierać na potem
(również nielegalnie)
- zorgowny – zapobiegliwy, obrotny

zydelek – taborecik

zyl – (ropna) wydzielina z gardła, ślina, złotówka

zylc – galaretka z nóżek

Ż

ździebełko – troszkę

Ż

żaga – piła

żagać – kłuć

żagować – piłować

żarcie – jedzenie

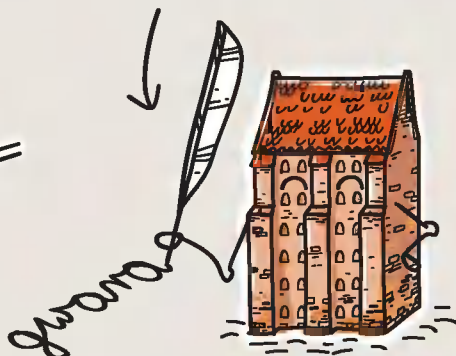
żuchle – szczęki

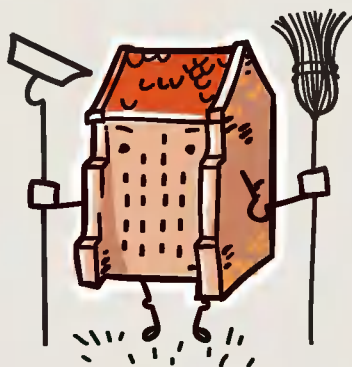
trep

szrajbnać

haczka

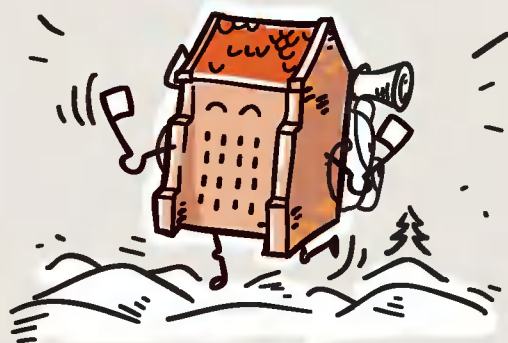

drapak

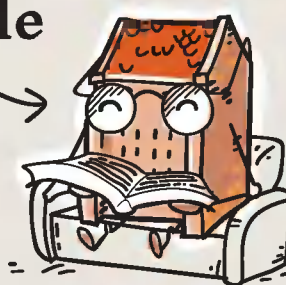
myca

syry

bryle

rajzować

ISBN: 9 788396 854629